

Riksantikvaren
Dronningens gate 13
Postboks 8196 Dep
0034 Oslo

Tønsberg 01.10.99

Vedr. Yttersø gård, Larvik. Forholdet til gjeldende regulering.

Fortidsminneforeningen er gjort oppmerksom på at riksantikvaren for tiden vurderer hvorledes man skal forholde seg til industriutbyggingen rundt den fredede gamle lystgården Yttersø i Larvik. Fredet 1923. Sjelden bygningstype, nærmest sammenlignbar med bergenske bygninger fra samme periode.

Yttersø gård

Naturområdet som omgir det fredede anlegg er siste rest av gammelt kulturlandskap som definerer anlegget som jordbruksbasert slik det har vært siden senmiddelalderen og er avtegnet detaljert på grevskapskartet av 1811. Nåværende sidebygning antas å være ført opp i tiden rundt 1800 - 10. Bygningen er bevaringsverdig.

Natur og kulturlandskap, forholdet til elven og lensene er viktige for å forstå Yttersø som lystgård basert på jordbruk og tømmerfløting i samband med grevskapshistorien. Slike lystgårder i landlige omgivelser var et viktig trekk ved våre kystbyer i tiden rundt 1800. De fleste er borte eller oppslukt av bybebyggelse. Visualisering av forholdet krever luft og rom. Dette er en del av det siste bynære ikkeindustrialiserte kulturlandskap lags større vassdrag i syd Norge.

Situasjonen for det fredede hus

I forhold til dagens aksepterte vernepolitikk er det ikke samsvar mellom intensjonene i fredningen eller i de krav som settes til et spesialområde for bevaring av et slikt anlegg og de gjeldende bestemmelser i reguleringsplanen.

Det er enighet om at våre fredede hus må få mulighet til å ha økonomisk underlag som kan sikre bygningens videre liv. Det koster å holde fredede og bevaringsverdige hus. Det burde da være vesentlig hva slags virksomhet man fyller tun og bygninger med. Reguleringsplanen er i denne forbindelsen ødeleggende for et historisk anlegg av nasjonal verdi. Industriformålet strider mot lystgårdens natur.

Larvik kommunes holdning

Det bygningshistoriske forhold skal ivaretas og området nyttes til industriformål. Gjenoppbygging av gårdstunet må rette seg etter industrireguleringen. Man anser industrireguleringen fra 1987 for å ivareta hensynet til kulturlandskapet. Man vil ikke foreta seg noe som kan være til ugunst for grunneier Treschow Fritzøe. Kommunestyret forpliktet seg gjennom kjøpsavtale for brannstasjonstomt til å delta i industriutbyggingen og ikke omregulere fra dagens situasjon. Fylkeskommunen har klarlagt at kommunen ikke vil foreta seg noe med reguleringsplanen. Kommunen viser liten forståelse for kulturminnevern. Ingen vilje til å lempe på uheldige regulerings-situasjoner. Fredede Bisjord gård ved Lågen innarbeides nå i ny industriregulering. I byggesak-

er neglisjeres vernehensyn, selv i bevaringsområder. Jfr Langestrand og Tolleroddenområdet. Kommunens administrasjon og ledende politikere oppfatter kulturminnevernet som tannløst og har i økende grad neglisjert faglige råd. Svært uheldige rivninger er gjennomført og nye står for tur. Industriutbygging på Yttersø ødelegger også viktige kulturminner fra fløtingsvirksomheten og levner bare en smal stripe av elvebredden tilbake, dels ingenting.

Kommunal avtale med Treschow innebærer at Treschow fremfører kloakk langs elvebredden med kommunen som delfinansier. Regnestykket forutsetter full utbygging etter gjeldende plan. Kommunen anlegger avkjøring for trailere som videreføres av Treschow langs elven. Kommunen forplikter seg videre til ikke å omregulere syd for brannstasjonstomten. Kommunen er dermed bundet til fullføring av gjeldende plan

Konsekvenser av inngripen fra Riksantikvaren

Kommunen vil tvinges til å gjennomgå sitt forhold til kulturminnevern. Jfr. fredningen av sjøbodene i Halden. Administrasjonens handlemåte bygger på visshet om at vernemyndighetene mangler vilje og evne til å gripe inn. Fortidsminneforeningen arbeider for å redde kulturminner rundt Yttersø. Mange politikere håper det kommer en områdefredning fordi man trenger en slik støtte for å gripe fatt i og vinne gehør for ny giv i kommunens kulturminnevern. Om § 19 ikke brukes, settes vernearbeidet i Larvik år tilbake. Yttersøsaken er av prinsipiell viktighet for det videre kulturminnevernarbeide i Larvik og Vestfold.

Riksantikvarens oppgave

Riksantikvaren aksepterte i 1987 den uheldige kombinasjonen av industriformål og spesialområde for bevaring. Man påpekte dog at det kun skulle tillates å bygge tilpasset bak hovedhuset. Den plan Larvik kommune vedtok innebærer imidlertid full industriutbygging uten område- eller volummessig begrensning. Heller ingen retningslinjer for bygningshistoriske forhold ved plassering av nybygg/installasjoner.

Fortidsminneforeningen beklager at man ikke tidligere er blitt oppmerksom på denne uheldige kommunale forståelse av Riksantikvarens krav. I dagens tilspissede situasjon med full industriutbygging om hjørnet ber vi Riksantikvaren rette opp tidligere mangelfull oppfølging fra antikvariske myndigheters side og gjennomføre en områdefredning som sikrer det fredede anleggs omgivelser. Med tanke på at det offentlige har bidratt med trekvart million kroner til restaureringen av det fredede hus ville det være skandaløst ikke å sette alle ressurser inn på å sikre de oppnådde resultater og opprette en situasjon rundt det nasjonale minnesmerke man kan vedkjenne seg.

Hvis intet skjer vil den paradoksale situasjon oppstå, at industriutbyggerne tjener på restaureringen av det fredede hus ved den økede attraksjon det gir området som landemerke, mens kulturminnevernet sitter igjen med et nedbygget og ribbet nasjonalt minnesmerke og attpåtil har finansiert det. Med trailervei på to sider og industribygg alle vegne, står Yttersø gård i fare for å bli Vestfolds Sofienlund. Fortidsminneforeningen vil innstendig be Riksantikvaren handle med den besluttsomhet direktoratet har til rådighet. Det haster.

For styret i Fortidsminneforeningen avd Vestfold

Eva Schaulund Torkildsen
leder

